

Η ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ ΚΑΙ Η ΟΡΘΟΔΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΡΙΤΙΚΗ.*

Θαῦμα καὶ προφητεία.

Δὲν γνωρίζομεν μὲν ἐπὶ πόσον δύναται τις νὰ διατηρηθῇ ἐν φαινομενικῷ θανάτῳ (νεκροφανείῃ)· γνωρίζομεν ἐν τούτοις ὅτι ὁ νεκρὸς διὰ φυσικῶν δυνάμεων δὲν ἐξεγείρεται. Εἰ μὴ ἐγνωρίζομεν τοῦτο, τότε πᾶν δίκαιον, πᾶσα ιδιοκτησία, πᾶσα οἰκογενειακὴ ζωὴ θὰ ἦτο ἀδύνατος, ἡ ὁποία προϋποθέτει ταύτην τὴν βεβαιότητά· τότε ὁ πεπρωτισμὸς διὰ τοιούτων ὑψηλοτέρων μυστικῶν φυσικῶν δυνάμεων θὰ ἦτο κύριος τῆς τύχης πάντων· ὁ ἀνώτατος νόμος πάσης πείρας, πάσης διανοίας, αὐτὴ ἡ βῆσις τῆς ἡμετέρας ζωῆς, τὸ στήριγμα τῆς πίστεως καὶ πεποιθήσεως ἐπὶ τὰς αἰσθήσεις, στηρίζεται μόνον ἐπὶ τοῦ ὀρίσμου τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων» λέγει ὁ Feuerbach, ὅστις ἀντὶ νὰ καταπολεμήσῃ τὸ θαῦμα ἐξελέγχει μόνον τὸ δυνατόν τῆς γνώσεως καὶ βεβαιότητος αὐτοῦ.

Ἄλλ' ἀσχέτως πρὸς τὰ ῥηθέντα, ἂν τὰ ἑκτακτα ταῦτα γεγονότα θεωρήσωμεν πῶς ταῦτα τῷ ὄντι ἐγένοντο καὶ ὡς ἱστορικὰ συμβεβηκότα ἐφάνησαν, τότε μία τοιαύτη προϋποτιθεμένη γνώσις μυστικῶν δυνάμεων τῆς φύσεως θὰ ἦτο μεγαλύτερον θαῦμα αὐτοῦ τοῦτου τοῦ θαύματος, ἀφοῦ οὕτω μοναδικῶς ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ ἐκτάκτως ἐνήργησαν, ὥστε ἐκ δευτέρου νὰ μὴ ἐπαναληφθῶσιν.

Ὡς πρὸς τὴν σημασίαν τῆς προφητείας ὡς μορφῆς καὶ κριτηρίου τῆς θείας Ἀποκαλύψεως ὀλίγα θέλωμεν εἶπει. Αὕτη εἶνε ἡ ὀρισμένη πρόρρησις καὶ πρόρρησις λίαν ἀπέχοντος γεγονότος ἐν τῷ μέλλοντι, ὅπερ κατὰ τὸ παρὸν οὔτε γνωρίζεται οὔτε εἶνε δυνατόν νὰ γνωρισθῇ. Εἶνε λοιπὸν ἀσφαλὴς καὶ βεβαία πρόρρησις, οὐχὶ δὲ πιθανολογικὴ καὶ διφορούμενη ὡς ἡ μαντικὴ τῶν ἐθνικῶν. Ἐνῶ δὲ αὕτη πολλαχῶς ἱκανοποιούσα τὴν περιέργειαν χρησιμεύει ταῖς ἀνθρωπίναις ἀδυναμίαις, ἐκείνη στενότης συνδέεται μετὰ τῶν θεμελιωδῶν θρησκευτικῶν ἀληθειῶν ὡς γεγονότων, καθόσον παρίσταται ὡς ἡ δισάφησις τῆς ἐξελίξεως τοῦ βασιλείου τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς· μάλιστα κατὰ τῆς κυρίας ἐποχῆς τῆς ἱστορίας του. Ὡς θεῖος δὲ λόγος ἡ προφητεία διασαφηνίζει τὰ γεγονότα τῆς Ἀποκαλύψεως, βαίνει παραλλήλως τῷ θαύματι καὶ διευκολύνει τὴν κατανόησιν ἐκείνων. Ἡ ὑπόψις τοῦ ὅτι ἡ ἑκδοσις τοῦ προρρηθέντος ἡδύνατο νὰ ἦναι καθαρὸν σύμπτωμα αἰρεται, καθόσον ἡ προφητεία ὡς καὶ τὸ θαῦμα δὲν παρίσταται μεμονωμένον τι, ἀλλ' εἶνε σύνολον ἱστορικῶς ἀναπτυσσόμενον καὶ ὀργανικῶς συνδεδεμένον, ἔχον ὡς ἀντικείμενον σύμπλεγμα ἐλευθέρων πράξεων.

Ὅτι δὲ αὕτη μόνον ἀπὸ τοῦ Θεοῦ δύναται νὰ ἔχῃ τὴν ἀρχὴν αὐτῆς, τοῦ ὁποίου ὁ ὀρθαλμὸς περιλαμβάνει πᾶν, ὅ,τι ὑπάρχει, χωρὶς νὰ περιορίζεται ὑπὸ τοῦ χρόνου, τῆς μορφῆς ταύτης τῶν δημιουργημάτων, εἶνε τὸσφ σαφές, ὥστε οὐδεμιᾷ δεῖται ἀποδείξεως. Διὰ τοῦτο δὲ πάντες οἱ λαοὶ ὡς ἔκχυσιν τοῦ θείου πνεύματος ἐθεώρησαν ταύτην καὶ ὡς ἐπ' ἀναμφισβητήτου θείας ἐνεργείας στηρίζεται ἐπ' αὐτῆς ἡ Ἀποκάλυψις.

« Ἀπ' ὅστις λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα, ὅταν γένηται, πιστεύσητε ὅτι ἐγὼ εἰμι ».

Τὰ φαινόμενα τοῦ ὑπνωτισμοῦ, ἅτινα ἐπ' ἐσχάτων μετ' ἐπιτάσεως ἀναπαριστάμενα τίθενται ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν προφητείαν, (ἡ μαντικὴ τῶν ἀρχαίων ἐθνικῶν λαῶν, ἡ ὁποία καθὼς καὶ οἱ ὑπὸ τῶν προφητῶν μνημονεύμενοι μάντις τῶν ἐθνῶν καὶ ἄλλοι καὶ ὁ σήμερον ἐτι ἰσχύων Χαμανισμὸς τῶν γυμνοσοφιστῶν τῆς Ἰνδίας ὡς ἐπὶ ψυχικοσωματικῶν λόγων στηριζόμενα ὁμοιάζουσι πρὸς τὸν ὑπνωτισμὸν) ἐν τῇ πραγματείᾳ ἡμῶν δὲν χωροῦσι, διότι οὐδεμίαν ὁμοιότητα δύναται νὰ ἔχῃ πρὸς τὴν προφητείαν. Καὶ διὰ νὰ παραλίπωμεν τὴν ἀπᾶν καὶ τὰς πλάνας, αἰτινὲς ἐπὶ τοῦ λίαν σκοτεινοῦ τούτου ζητήματος τῆς ψυχολογίας συμβαίνουν, λέγομεν ὅτι ἡ κατὰ τὰς τῶν ὑπνωτιζομένου δὲν εἶνε ἐξέφωσις καὶ ἐλλαμψίς, οὐδὲ φυσιολογικὴ ἐνέργεια τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ἀλλὰ ὑποβολὴ τις καὶ παθολογικὴ κατὰστασις, ἀφοῦ ἀπὸ τῆς συνειδητῆς καταστάσεως εἰς τὴν τοῦ ἀσυνειδήτου μεταπίπτει, ἐνῶ ἐν τῇ προφητείᾳ συνειδητοὶ καὶ πνευματικὸς βίος ἐντείνονται.

Παραλείπομεν νὰ εἰπώμεν καὶ πόσον σπουδαῖον πρόσωπον ἐν τοιούτοις σκοτεινοῖς ψυχικοφυσιολογικοῖς ζητήματι δύναται ἐκάστοτε νὰ διαδραματίσῃ, ὅσοι ἐννοοῦσι νὰ ἐκμεταλλευθῶσι τὴν ἀμάθειαν καὶ δεισιδαιμονίαν τῶν πολλῶν. Ὅ,τι πολλοὶ ὑπνωτισταὶ σήμερον ἐπαγγέλλονται, τοῦτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐπαγγέλλοντο οἱ μάντις καὶ οἱ γόητες· ἡ ἔρευνα καὶ ἐξέτασις τῶν ζητημάτων τούτων ὑπερβαίνει τὰ ὅρια τῆς πραγματείας ἡμῶν ταύτης.

Ὅτι βεβαίως ὑπάρχει ἀλήθειά τις εἰς τὸ βάθος τοῦτο καὶ αὐτοὶ οἱ σοφώτεροι τῶν ἀρχαιοδιφῶν παραδέχονται· μήπως αὐτοὶ οἱ Πατέρες δὲν ἀνομολογοῦσι τοῦτο ἔχοντες ὑπ' ὄψει τοὺς λόγους τῆς πυθωνιζούσης παιδίσκης, ἥτις παρακολουθοῦσα τὸν Ἀπόστολον τῶν ἐθνῶν ἐν Φιλίπποις στεντορεῖ τῇ φωνῇ ἔλεγεν « οὗτοι δούλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου καταγγέλλοντες ἡμῖν ὁδὸν σωτηρίας (πρὸς 16, 16—18) ἀποδίδοντες τὸ φαινόμενον εἰς τὴν ἐπήρειαν τοῦ πονηροῦ πνεύματος; ὁ χρησμὸς καὶ μάλιστα ὁ δι' ἐνυπνίων, τοῦ ὁποίου τὴν συγγένειαν πρὸς τὸν ὑπνωτισμὸν ἤδη ὁ ῥήτωρ Ἀριστείδης κατέδειξε, ἡ μαντικὴ καὶ ὁ χαμανισμὸς λαμβάνουσι χώραν, ὅταν ὁ ἀνθρώπος περιπίπτῃ ὅλως εἰς τὴν φυσικὴν ζωὴν καὶ τὸ ἐνστικτὸν, ὡς τοῦτο δείκνυται εἰς τὰ ζῶα ὡς καθαρὸν φαινόμενον προκαισθήσεως. Οὐδὲν ἄλλο δὲ εἶνε ταῦτα ἢ παρὰ φύσιν παθολογικὴ καὶ ἀσθενὴς κατὰστάσις, ἀποτελέσματα ὑστερισμοῦ καὶ λίαν ἰσχυρᾶς

*) Ἰδὲ ἀριθ. 40 σελ. 783—784.

νευροπαθείας. Αἱ δὲ ἐνέργειαι αὐτῶν δὲν ἀναφέρονται εἰς λίαν ἀπώτατον μέλλον· πολλοῦ γε καὶ δεῖ, πρὸς ἀμέσους φυσικὰς τινὰς ἀνάγκας σχετίζονται· αἱ δὲ ἀπαντήσεις τῶν ὑστερικῶν τούτων γυναικῶν καὶ ἀόριστοι καὶ πεπλανημένοι πλειστάκις ἀποδείκνυνται· διότι δὲν πιστεύομεν νὰ ὑπάρχῃ σπουδαῖος τις ἀνὴρ, ὁ ὅποιος νὰ διδῇ μεγάλην προσοχὴν εἰς ὅσα λέγονται περὶ τῶν ὑπνωτιζομένων, τῆς σχέσεως αὐτῶν πρὸς τὸν πνευματικὸν κόσμον καὶ τῶν ἀποκαλύψεων αὐτῶν περὶ τούτου. Ἡ ἡ φαντασία διαδραματίζει σπουδαῖον πρόσωπον ἐνταῦθα ἢ δι' ὑποβολῆς παρὰστάσεων ἐξαναγκάζεται ὁ ὑπνωτιζόμενος κατὰ μηχανικὸν συνειρμὸν παρὰστάσεων ν' ἀποκρίνηται εἰς τὰς ὑποβαλλομένας αὐτῷ ἐρωτήσεις. Καὶ ὁ Πλάτων ἤδη ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ διείδε τὸ ὁρθόν· ἐν δὲ τῷ Τιμαίῳ (σελ. 71) τὴν φιλοσοφικὴν γνῶσιν ὡς ἐνέργειαν τοῦ πνεύματος τίθησιν ὑπὲρ τὴν μαντικὴν, τὴν ὁποῖαν σχετίζει πρὸς τὸ σύστημα τὸ γαγγλιώδες.

Ἡ ἀρχαιοτάτη μαντικὴ, λέγει νεώτερός τις, παρίσταται ἐνστιγματικὴ τις μετεωρολογία· οὐ μόνον τὰ πτηνὰ, τὰ ὁποῖα φαίνονται προαισθανόμενα τὰς μεταβολὰς τῆς ἀτμοσφαίρας καὶ αὐτὰς τὰς ὥρας τοῦ ἔτους, ὡς δείκνυται ἐκ τῶν ἀποδημητικῶν λεγομένων πτηνῶν, ἀλλὰ καὶ πρόσωπα νευρικὰ, αἱ γυναῖκες καὶ οἱ ἀσθενεῖς εἰσιν ἐπίδεκτικοὶ τῶν μεταβολῶν τῶν ἀτμοσφαιρικῶν καὶ ὀρίστανται τὴν ἐπίδρασιν αὐτῶν προαισθανόμενοι αὐτάς. Τοιαύτη δὲ τις εὐαίσθησις ἐθεωρεῖτο ὡς θεῖον δῶρον καὶ καθίστατο χρηστήριον». Καὶ ὁ μέγας τῆς Γερμανίας ποιητὴς Γκαίτε λέγει: «εἶνε βεβαίωτατον ὅτι κατὰ τινὰς ιδιαιτέρας περιστάσεις τὰ αἰσθητήρια νήματα τῆς ψυχῆς ἡμῶν δύνανται νὰ ὑπερπηδήσωσι τὰ σωματικὰ ἡμῶν ὅρια καὶ νὰ προαισθανθῶσι τὸ ἐγγυτάτω μέλλον· περικυκλούμεθα ὑπὸ τινος ἀτμοσφαίρας, περὶ τῆς ὁποίας οὐδὲν σχεδὸν γνωρίζομεν ἀκόμη οὔτε περὶ τῆς κινήσεως αὐτῆς, οὔτε περὶ τοῦ τρόπου τῆς συνδέσεως αὐτῆς πρὸς τὸ πνεῦμα ἡμῶν. Ὅλοι μετέχομεν τῆς ἡλεκτρομαγνητικῆς δυνάμεως. Πολλὰκις μοι συνέβη συναντωμένῳ μετὰ τινος ἄλλου νὰ μὲ προλαμβάνῃ ἐκείνος εἰς τὰς σκέψεις μου καὶ νὰ ὁμιλῇ ἀκριβῶς περὶ ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἐσυλλογίζομην. Ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἡρέμου παρουσίας δύνανται μία ψυχὴ νὰ ἐπιδράσῃ σπουδαίως ἐπὶ τὴν ἄλλην».

Ἄν ὁ ἄνθρωπος ἐγνώριζεν ἐπακριβῶς τὰς ιδιότητάς καὶ ἐπενεργείας οὐ μόνον τῆς ἀτμοσφαίρας ταύτης, περὶ ἧς ὁμιλεῖ ὁ ποιητής, ἀλλὰ καὶ τῆς φυσικῆς μετὰ τῶν μερικωτάτων σχέσεων αὐτῶν, ἔλυσεν δὲ καὶ τὰ μυστήρια τοῦ τε ψυχικοῦ καὶ σωματικοῦ ἡμῶν βίου, τότε θὰ ἠδύνατο νὰ καθορίσῃ καὶ τὸ μέρος, ὅπου ζεύγνυται ἡ γέφυρα, ἥτις δύνανται νὰ ὁδηγήσῃ ἡμᾶς πρὸς κατανόησιν προαισθημάτων σπανίων καὶ πρωτοφανῶν. Τότε θὰ κατελάμβανε διατὶ καὶ πῶς ὄνειρόν τι ἢ ἄλλη τις προαισθησις, γεγονός τοῦ βίου ἡμῶν ἀναφερόμενον εἰς τὸ μέλλον παριστάνουσιν ἐν εἰκόνι εἰς τὸ παρόν, καθὼς καὶ διατὶ ἀσθενὴς τις ἐνεκεν μεταβολῶν τοῦ καιροῦ προαισθάνεται ἐν τῷ

παρόντι ὅ,τι εἰς τὸ μέλλον θέλλει συμβῆ. Τότε μόνον θὰ ἐξηγοῦντο τὰ φαινόμενα τῆς καθαρᾶς ὁράσεως (clairvoyance) ἢ μᾶλλον τῆς προορατικότητος.

Ἐξηγείται ὁμῶς διὰ τῆς ἀπλῆς προαισθήσεως ταύτης, παραλλήλου πρὸς τὸ ἐνστικτον τοῦ ζώου καὶ ἀοριστοτέρας, μάλιστα ὁ σεβασμὸς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος πρὸς τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον μέχρι τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου; Σοφοκλῆς, Σωκράτης καὶ Πλάτων πλέκουσι τὸ ἐγκώμιον τούτου λέγοντες ὅτι ἀπέβη, χρησιμώτατον καὶ τοῖς ἰδιώταις καὶ τῷ κοινῷ.

Ἡ ἱστορία τοῦ χρηστηρίου τούτου δεικνύει ὅτι ἦτο ἰδρυμένον οὐχὶ τόσον διὰ νὰ προλέγῃ τὰ μέλλοντα γενέσθαι, ὅσον τὰ δέοντα. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἕλληνες οὔτε ἱερὰ βιβλία εἶχον καθορίζοντα τὰς ἠθικάς αὐτῶν σχέσεις, ἀλλ' οὔτε ἱερατεῖον περιβεβλημένον τὸ ἀναγκαῖον κύρος, τὸ ἐν Δελφεῖς μαντεῖον κατ' ἀνάγκην ἀνεπλήρου τὴν θέσιν ἀνωτάτης τινὸς θρησκευτικῆς ἐξουσίας, τούτου δὲ αἱ ἀποφάνσεις ὡς ἀπὸ Θεοῦ ἀμέσως προερχόμεναι ἐθεωροῦντο ὡς ἀλάθητοι· διότι παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ὑπῆρχε βαθυτάτη ἡ συναίσθησις ὅτι πᾶσα ὑψηλότερα γνῶσις εἶνε δῶρον τοῦ οὐρανοῦ· ὁ σκοπὸς οὗτος σὺν τῷ χρόνῳ μετεβλήθη, καθόσον τελευταῖον πολιτικὰ συμφέροντα καθωδήγουν αὐτό, μεθ' ὅλα τὰ ὑπνωτικὰ καὶ ὑστερικά φαινόμενα τῆς χρησμοφῶς, τὰ ὁποῖα ἠδύναντο νὰ ἐκλίπωσιν, ἅμα ἐπαυεν ἡ προκαλοῦσα ταῦτα καὶ παρὰγούσα δύναμις τῆς γῆς.

Τίς δὲ ἀγνοεῖ ὅτι τὸ ἀσάφες, σκοτεινὸν καὶ διφορούμενον τῶν χρησμῶν τοῦ Λοξίου ἦτο παροιμιώδες ἀπ' αὐτοῦ τοῦ ἀτυχοῦς Κροίσου καὶ ἔτι πρὸς; Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει τίς θὰ ἐτόλμα νὰ παραβάλλῃ τὰ λογικὰ μαντεύματα ὑστερικῆς γυναικὸς πρὸς τὰς προφητείας τῆς Π. καὶ Κ. Διαθήκης;

Τὴν διαφορὰν μεταξὺ προφητείας καὶ μαντείας διὰ βραχέων θὰ παραστήσωμεν.

Οἱ προφῆται δὲν εἶνε αἰχμάλωτοι τοῦ πνεύματος, ὅπερ κατέχει αὐτούς. Δὲν περιπίπτουσιν εἰς ἀσυνείδητον καὶ ληθαργίαν κατὰστασιν. Δὲν χάνουσι τὴν ἐλευθερίαν καὶ συνείδησιν αὐτῶν· ἀλλ' αἱ πνευματικαὶ δυνάμεις αὐτῶν ἐλλαμπόμεναι διαφωτίζονται, ὁ ἐσώτατος τῆς συνείδησεως ὀφθαλμὸς ὑπὸ τὸ λαμπρὸν φῶς τοῦ θεοῦ πνεύματος διαυγάζεται καὶ ἐνεργεῖ ἐν πάσῃ ἐλευθερίᾳ καὶ συνείδησει. Οὕτω λοιπὸν καθίσταται ὁ προφήτης ἀγωνιστής, ἥρως καὶ μάρτυς τῆς ἀληθείας καὶ τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ, βαθὺς γνώστης αὐτῶν, τὰς ὁποίας ἀντανάκλῃ ἐν τοῖς λόγοις, τοῖς ἔργοις τοῦ καὶ ἐν γένει ἐν τῷ καθόλου αὐτοῦ βίῳ. Ἡ μαντεία τὰς μὲν ρίζας αὐτῆς ἔχει ἐν ψυχικοσωματικοῖς λόγοις, τὴν δὲ βῆσιν τῆς ἐν τῷ ἀόριστῳ καὶ ἀσαφῇ γαγγλιώδει συστήματι· πηγάζει ἄρα ἐκ τῶν κάτω, ἐνῷ ἡ προφητεία ἐκ τῶν ἄνω ἔχει τὰς ρίζας τῆς, ἐν τῷ πνευματικῷ καὶ ἠθικῷ βίῳ. Οἱ μὲν μάντις ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον γυναῖκες, οἱ προφῆται ἄνδρες. Διὰ τοῦ μαντικοῦ ρεύματος καὶ πνεύματος κάτωθεν διὰ στομίου τινὸς διεξερχομένου κατὰ τὸν Νύσσης Γρηγόριον, τοῦ μαντικοῦ ὕδατος ἐνεργάζομε-

νου παραφορὰς καὶ μανίας τοῖς γευσασμένοις καὶ τῶν ναρκωτικῶν φύλλων τῆς δάφνης ἐνεπνέετο ἡ Πυθία, ἀναλόγως δὲ καὶ αἱ ἄλλαι· τὰ δὲ ἐξωτερικὰ φαινόμενα ἦσαν ὅμοια πρὸς τὰ καὶ σήμερον ὑπὸ τῶν ὑπνωτιστῶν ἢ ἀμέσως ἢ διὰ διαφόρων μέσων προκαλούμενα. Ὁ προφήτης τοῦ Θεοῦ τούναντίον προπαρασκευάζεται διὰ νηστείας, ὡς ὁ Μωυσῆς, καὶ προσευχῆς δι' ἁγίου καὶ ἀγνοῦ βίου διὰ νὰ καταστήσῃ ἑαυτὸν ὄργανον ἐλευθέρου καὶ σιειδητόν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Οἱ δὲ μάντις κατέχονται ὑπὸ εἵδους τινὸς μέθης καὶ ἀνελευθερίας». «Τοῦτο γὰρ μάντις ἴδιον, λέγει ὁ χρυσοῦς τὴν γλῶτταν, τὸ ἐξεστηκέναι, τὸ ἀνάγκην ὑπομένειν, τὸ ὠθεῖσθαι, τὸ ἔλκεσθαι, τὸ σύρεσθαι ὥσπερ μαινόμενον· ὁ δὲ προφήτης οὐχ' οὕτως, ἀλλὰ μετὰ δικνοίας νηρούσης καὶ σωφρονούσης καταστάσεως καὶ εἰδῶς ἃ φθέγγεται». Φέρων δὲ εἰς μαρτυρίαν ἑλληνας συγγραφεῖς ἐπάγεται α' Ἀκουσον γοῦν Πλάτωνος λέγοντος οὕτως «ὥσπερ οἱ χρησμοδοὶ καὶ οἱ θεομάντις λέγουσι μὲν πολλὰ καὶ καλὰ, ἴσασιν δὲ οὐδὲν ὧν λέγουσι» (ὁμιλ. 29 εἰς τὴν α. πρὸς Κορθ.). Ἡ σφαῖρα λοιπὸν τοῦ μαντικοῦ εἶνε ὁ κόσμος τῶν αἰσθήσεων, ὁ κόσμος ὁ πεπερασμένος, τῆς δὲ προφητείας τὸ βασιλεῖον τοῦ Θεοῦ καὶ αἱ σχέσεις τούτου πρὸς τε ἑαυτὸν καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου. Ὅταν δὲ οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἐν ταῖς ἐνεργείαις τοῦ μαντικοῦ διαβλέπουσι δαιμονικὴν ἐνέργειαν κατὰ τὸ παρόδειγμα τοῦ Ἀποστόλου (Α'. Κορινθ. 10, 14) δὲν ἀπατώνται, ἀλλὰ ὁμιλοῦσι περὶ ἀληθείας σπουδαίας. «Δαίμονος γὰρ ἴδιον τὸ θόρυβον καὶ μανίαν ποιεῖν καὶ πολλὴν τὸν ζόφον· Θεοῦ δὲ τὸ φωτίζειν καὶ μετὰ συνέσεως διδάσκειν τὰ δέοντα». (Χρυσόστρ. ἐνθα ἀνωτέρω.)

(Ἀκολουθεῖ).

MONO VETUS.

ΑΠΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ ΕΙΣ ΔΙΧΟΥΝΙ.

Ἡ ἡμέρα καθ' ἣν, ἐγκαταλείποντες τὴν πόλιν τοῦ Ἀγ. Δονάτου, διευσυνάμεθα πρὸς τὴν ἱστορικὴν μονὴν Διχουνίου ἦτο Σάββατον. Οὐδόλως θὰ ἀνέφερον τὴν ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεως ἡμῶν, ἐάν μὴ αὕτη συνεδέετο καὶ πρὸς ἄλλας ἡμῶν ἐντυπώσεις, ἀμέσως ἐκ ταύτης προσελθούσας. Μόλις ἐξῆλθομεν μέχρι τῶν προαστείων Παραμυθίας, Σιαμετίων καλούμενων καὶ δὲν ἠδυνάμεθα νὰ προχωρήσωμεν ἀνέτως ὡς ἐκ τοῦ μεγάλου συνωστισμοῦ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν τῶν περίξ χωρίων, μεταβαινόντων εἰς τὴν κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου τελουμένην ἐν Παραμυθίᾳ ἀγοράν. Ἠδυνάτο τις νὰ παρατηρήσῃ μεταξὺ ῥωμαλεῶν ἀνδρῶν ἐλαυνόντων ἡμιόνους καταφόρτους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲ ξύλα ἐγχωρίου βιομηχανίας ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον καὶ γυναικας πάσης ἡλικίας, ἀπὸ τῆς σφρι-

γώσης παρθένου μέχρι τῆς κυρτωθείσης ἤδη γραφῆς· ὁ ἀριθμὸς τῶν γυναικῶν ἐκείνων, αἵτινες κατὰφορτοι ἐκ ξύλων πρὸς καῦσιν ἢ καὶ διὰ ἄλλην χρεῖαν μεταβαίνουν εἰς τὴν ἀγοράν, ἐάν μὴ εἶνε ἴσος πρὸς τὸν τῶν ἀνδρῶν, ἐν τούτοις ἔμως κατ' ὀλίγον τούτου ὑστερεῖ. Τὴν τοιαύτην συστηματικὴν τῶν γυναικῶν πράξιν ἀποτελοῦσαν προφανῆ ἀνάμιξιν αὐτῶν εἰς τὰ τῶν ἀνδρῶν ἔργα, ἐάν τις ἐπισταμένως ἐξετάσῃ, πιστεύω, δὲν ἤθελεν εὐρεθῇ εἰς τὴν εὐάρεστον θέσιν νὰ χαιρετίσῃ ὡς σημεῖον προόδου καὶ λεπτοῦ πολιτισμοῦ ἢ χειραφετήσεως τοῦ γυναικείου φύλου. Τὸ τοιοῦτο πολὺ ἀπέχει ἀπὸ τοῦ νὰ ὀρίσται ἐν οἰαδῇ ποτε τῆς Ἡπείρου κοινωνίᾳ. Ἐξεπλάγην ἀκούσας ὅτι τὸ βαρὺ ἐκεῖνο τῶν ξύλων φορτίον, διὰ τὸ ὅποιον ἐπὶ πολὺ μοχθοῦσι νὰ κόψωσι καὶ νὰ φέρωσιν ἐπὶ ἱκανὰς ὥρας ἐπὶ τῆς ῥάχους αὐτῶν αἱ γυναῖκες, πωλοῦσιν ἀντὶ εὐτελεστάτης τιμῆς, ἀντὶ ἐνὸς μέχρι δύο γροσίων. Ἡ φυσικὴ τοῦ τόπου ἀστοργία ὡς πρὸς τὴν παραγωγὴν τῶν πρὸς τὸ ζῆν, ἢ χονδρὴ ἀπαιδευσία καὶ ἡ ἐκ τούτων ἀναγκαιῶς προερχομένη πενία ἀναγκάζει τὰς γυναῖκας τοῦ τόπου ἐκεῖνου εἰς τὸ ἥκιστα ἐπικερδὲς αὐτὸ διάβημα καὶ ὑπὸ ἡθικὴν καὶ ὑπὸ ὕλικὴν ἐποψίν. Ἀνελογίσθην τότε μετὰ ψυχικοῦ ἄλγους τὴν φοβεράν παρὰ τῆς τύχης ἀποκλήρωσιν τοῦ τόπου ἐκεῖνου· ἐζήτησα νὰ ἀνεύρω βαθύτερον τὰ αἷτια τοῦ ἐκρύθμου τούτου πράγματος, ἀλλ' ὁ πόνος τῆς καρδίας μου δὲν μ' ἄφινε νὰ σκεφθῶ ἄλλο τι παρὰ ποία θεραπεία θὰ ἦτο δυνατόν τὸ ἔλκος τοῦτο νὰ ἐπουλώσῃ καὶ θεραπεύσῃ. Ἐν τῷ μέσῳ μυρίων σκέψεων ἀνελογίσθην πρὸς στιγμὴν τὸ ζήτημα τῆς πνευματικῆς τοῦ τόπου μορφώσεως. Δυστυχῶς μετὰ λύπης μου παρητήρησα ὅτι τὰ σχολεῖα ἐκεῖ ἢ πάντῃ ἀγνωστα εἶνε, ἢ πολὺ ἀρχαῖα καὶ κακῶς ἔχοντα. Πόσον βεβαίως εἰς τὸν καθαρισμόν τῆς ἀτμοσφαίρας ἐκεῖνης θὰ συνετελεῖ ἡ παιδεία. Ἀμέσως ἤλθον εἰς τὸν νοῦν μου τὰ σοφὰ τοῦ δαιμονίου Γαλάτου Hugo λόγια· «Ἐκ τῶν κάτω φωτίσατε τὴν κοινωνίαν, ἐκ τῶν κάτω· ὁ θόλος τῆς κακίας εἶνε κατεσκευασμένος μὲ ἀμάθειαν· καταστρέψατε τὴν τρώγλην ἀθείας καὶ ἔχετε κατεστραμμένον τὸν ἀσπάλακα ἐγκλήμα». Ἀμφότεραι, ἢ τε κοινωνία καὶ ἡ ἐκκλησία, ἡτις ἰδίᾳ σοβαρὰς εὐθύνας φέρει διὰ τὴν πνευματικὴν ἐνὸς τόπου διακυβέρνησιν ὀφείλουσιν ἀπὸ κοινοῦ ἀλληλοκρατούμεναι νὰ χορῶσι μετὰ θάρρους ἐπὶ τὸ μέγα τοῦ ἀντακινήσμου τῆς ἀνθρωπότητος ἔργον. Μόνον οὕτως ὁ μὲν ἀνὴρ ἤθελεν ἀποκτήσῃ τὴν ἀνδρικήν σοβαρότητα, ἡ δὲ γυνὴ τὴν ἡθικὴν ἀξίαν καὶ κοσμιότητα τὴν ἐμπρέπουσαν εἰς τὸ φύλον αὐτῆς. Ἀκόμη τοιαῦτα ἐσκεπτόμην, ὅτε αἴφνης εὐρέθην πρὸ τῆς φοβερᾶς διόδου, τῆς καλουμένης Σκάλας, τῆς Παραμυθίας. Τὸ ἐντελὲς ἀνηφορικὸν καὶ δύσβατον τοῦ στενοῦ ἐκεῖνου καὶ αἱ ὀλισθηραὶ πέτραι αὐτοῦ μ' ἠνάγκασαν νὰ καταβῶ ἀπὸ τοῦ ἵππου μου καὶ πῆξός νὰ διελθῶ τὸ μέρος ἐκεῖνο. Ὅσοι δύσβατος εἶνε ἡ Σκάλα αὕτη, τόσο καὶ βραχεῖα· μόλις ἐν τέταρτον τῆς ὥρας χρειάζεται, ἵνα διελθῶν τις αὐτὴν ἀνέλθῃ ἐπὶ τοῦ ὄμαλου. Ἡ Σκάλα αὕτη πρὸ ἱκανῶν αἰώνων διανοίγει εἰς τὸ ὑπεράνω τῆς Παραμυθίας κείμενον ὄρος, Κορύλλαν καλούμενον, ἀποτελεῖ τὴν μόνην ὁδὸν τῆς συγκοινωνίας τῶν κατοικούντων ἀνω τῆς Σκάλας, οἱ ὅποιοι καὶ Σκα-